

**“Statistika xəbərləri” elmi-praktik
jurnalının redaksiya heyəti**

Baş redaktor

Sakit YAQUBOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Redaksiya heyəti:

Ziyad SƏMƏDZADƏ

iqtisad elmləri doktoru, professor
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü

Şahin SADIQOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Ədalət MURADOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Vahid NOVRUZOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Nazim İMANOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Süleyman QASIMOV

iqtisad elmləri doktoru, professor

Tahir BUDAQOV

tibb üzrə fəlsəfə doktoru

Azər ƏMİRASLANOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Mehman TAĞIYEV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Saleh MÖVLAMOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

Aleksey PONOMARENKO

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent (Rusiya Federasiyası)

Roumen VESSELİNOV

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent (Amerika Birləşmiş Ştatları)

Alxan MANSUROV

məsul katib

**“Statistika xəbərləri” elmi-praktik jurnalının
rubrikaları**

Statistikanın inkişaf
strategiyası
və taktikası

Statistik təsnifatlar,
standartlar və
registrlər

Statistik müşahidə
metodları

Statistik məlumatların
toplanması, işlənməsi,
saxlanması və yayıl-
ması texnologiyası

İnformasiya şəbəkəsi,
məlumat bazası,
məlumat bankları

Statistik informasiya
sisteminin
təkmilləşdirilməsi

Milli Hesablar
Sistemi

Statistik tədqiqatlar

Statistika sahəsində
beynəlxalq əməkdaşlıq

Statistika:
xronika, informasiya

Bibliografiya:
yeni nəşrlər

Oxucuların rəy
və təklifləri

Statistika:
rəsmi sənədlər

Statistika:
metodoloji təminat
(metodoloji əlavələr)

Statistika:
faktlar və proqnozlar
(statistik əlavələr)

Оглавление

ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ

Ядулла Гасанлы, Гюльбала Кулиев

Эконометрическая оценка факторов, влияющих на перевозку грузов в транспортном секторе... 4

Яшар Паша, Наби Кулиев

Использования данных обследования использования времени при расчете неоплачиваемой работы..... 16

Шахин Мустафаев, Салех Мовламов

Исследование спроса на зерновые продукты в стране..... 23

Алмас Гамидова

Вопросы управления заготовительной логистикой на предприятии..... 32

Фамиль Нифтиев

Оценка уровня развития человеческого капитала в Азербайджане..... 41

Анвар Гасымов

Сущность международного финансирования в нефтегазовой отрасли и основные направления его развития..... 47

Айбениз Губадова, Эмилия Аббасова

Некоторые аспекты разработки бизнес-плана..... 55

МЕТОДОЛОГИЯ

Анар Рзаев

Увеличение влияния международных транспортных коридоров на расширение цепочки создания стоимости..... 63

Агшин Алиев

Современная промышленная политика Азербайджана..... 72

Гулсабах Рахимова

Приоритеты формирования экономических механизмов активизации инновационной деятельности в агробизнесе..... 78

Альвина Бабаева

Социально эффекты информационных технологий..... 86

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ СТРАНЫ ПО ИТОГАМ ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ 2022-го ГОДА

Макроэкономические показатели..... 92

Производство Валового Внутреннего Продукта..... 94

Средства , направленные на основной капитал по финансовым источникам..... 94

Средства, направленные на основной капитал по отраслям экономики..... 95

Структура продуктов оборота розничной торговли..... 96

Кредитные вложения в экономику..... 96

Доходы государственного бюджета..... 96

Расходы государственного бюджета..... 97

Грузооборот в транспортном секторе, млн. тон-км..... 97

Грузооборот в транспортном секторе, млн. пассажиро-км..... 98

Показатели внешней торговли Азербайджана со странами-партнерами..... 98

Экспорт важных видов продукции..... 99

Импорт важных видов продукции..... 100

UOT:338.24.01

DOI:10.338.70/2413-6557-2022-8-3-4-15

**NƏQLİYYAT SEKTORUNDA YÜKDAŞIMALARA TƏSİR EDƏN AMİLLƏRİN
EKONOMETRİK QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ**

Yadulla Həsənli

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

İqtisadi Araşdırmalar Elmi-Tədqiqat İnstitutunun direktoru. i.e.d., professor

AZ1001, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi 6

e-poçt: yadulla59@mail.ru

Gülbalə Quliyev

Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin

Xidmət statistikasına şöbəsinin müdiri

AZ1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81

e-poçt: gulbala.guliyev@stat.gov.az

Açar sözlər: yükdaşıma, əsas fondlar, ekonometrik model, istehsal funksiyası, zaman sıraları, regressiya tənliyi

Ключевые слова: грузоперевозки, основные фонды, эконометрическая модель, производственная функция, временные ряды, уравнение регрессии

Keywords: goods transportation, fixed assets, econometric model, production function, time series, regression equation

Yadulla Həsənli, Gülbalə Quliyev

**Nəqliyyat sektorunda yükdaşımalarla təsir edən amillərin ekonometrik qiymətləndirilməsi
Xülasə**

Məqalədə nəqliyyat sektorunda yükdaşımalarla təsir edən amillər təhlil edilərək, Kobb-Duqlas funksiyası vasitəsilə nəqliyyat sektorunun mühüm göstəriciləri olan yük daşınması, əsas fondlar, nominal əməkhaqqı və muzzdlu işçilərin sayı arasında asılılıqlar müəyyən edilmişdir. Eviews proqram paketi vasitəsilə statistik testlər yerinə yetirilmiş və zaman sıralarının stasionarlığı yoxlanılmışdır. Aparılmış təhlillər əsasında ekonometrik model qurulmuş və Azərbaycanın nəqliyyat sektorunda yükdaşımaları üçün qiymətləndirilmiş Kobb-Duqlas istehsal funksiyasının standart şəkli müəyyən edilmişdir.

Ядулла Гасанлы, Гюльбала Кулиев

Эконометрическая оценка факторов, влияющих на перевозку грузов в транспортном секторе

Резюме

В статье были проанализированы факторы, влияющие на перевозку грузов в транспортном секторе, с помощью функции Кобба-Дугласа определены закономерности между важными показателями транспортного сектора, такими как, перевозка грузов, основные фонды, номинальная заработная плата и численность наемных работников. Посредством программного пакета Eviews выполнены статистические тесты и проверена стационарность временных рядов. На основе проведенного анализа построена эконометрическая модель и определена стандартная форма производственной функции Кобба-Дугласа, рассчитанная для грузоперевозок в транспортном секторе Азербайджане.

Yadulla Hasanli, Gulbala Guliyev

**Econometric assessment of the factors influencing transportation of goods in transport sector
Summary**

In article the factors influencing transportation of goods in transport sector were analyzed, regularities between important indicators of the transport sector, such as transportation of freight, fixed assets, nominal salary and number of hired workers are defined by the function of Cobb-Douglas. By means of the Eviews software package statistical tests were executed and time series were checked for stationarity. On the basis of the carried-out analysis the econometric model was constructed and the standard form of the production function of Cobb-Douglas calculated for cargo transportation in the transport sector Azerbaijan was defined.

Ədəbiyyat

1. Dimitrios Asteriou, Stephen G.Hall. Applied Econometrics. Third edition. 2016.
2. Я.Р.Магнус, П.К.Катышев, А.А.Пересецкий. Эконометрика. Начальный курс: учебник. –6-е изд., перераб, и доп. –Москва, Дело, 2004, 576 с.
3. Н.Ш.Кремер, Б.А.Путко. Эконометрика.М., «Юнити-Дана», 2007.
4. <http://www.eviews.com>
5. <http://www.stat.gov.az>
6. Y.Həsənli. Statistika. Praktiki nümunələrlə. Bakı: Tuna, 2014, 564 s.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 23.06.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 27.06.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: __.__.2022

HAQQI ÖDƏNİLMƏYƏN İŞİN HESABLANMASINDA VAXTDAN İSTİFADƏ SORĞUSUNUN MƏLUMATLARINDAN İSTİFADƏ

Yaşar Paşa

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Həyat keyfiyyətinin statistikasına şöbəsinin müdiri
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: yashar.pasha@stat.gov.az*

Nəbi Quliyev

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Həyat keyfiyyətinin statistikasına şöbəsinin məsləhətçisi
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: nabi.guliyev@stat.gov.az*

Açar sözlər: vaxtdan istifadə sorğusu, gəlir gətirən məşğulluq, haqqı ödənilməyən iş, asudə vaxt, gender bərabərliyi.

Ключевые слова: обследование использования времени, оплачиваемая работа, неоплачиваемая работа, свободное время, гендерное равенство.

Keywords: time use survey, paid work, unpaid work, leisure time, gender equality.

Yaşar Paşa, Nəbi Quliyev

Haqqı ödənilməyən işin hesablanması vaxtdan istifadə sorğusunun məlumatlarından istifadə Xülasə

Məqalədə vaxtdan istifadə sorğusu və onun haqqı ödənilməyən işin qiymətləndirilməsində əhəmiyyəti tədqiq edilmişdir. Həmçinin vaxtdan istifadə sorğusu vasitəsilə əhalinin həyat şəraitinin, haqqı ödənilən və ödənilməyən işlərin ölçülməsində rolu diqqətə çatdırılmış və müxtəlif ölkələrdə sorğunun keçirilmə üsulları, metodologiyalar, fərqli yanaşmalar, sorğunun keçirilməsində yaranan çətinliklər haqqında məlumat verilmişdir. Tədqiqatda ölkəmizdə keçirilən sorğu nəticəsində əldə olunan məlumatlar üzrə müvafiq təhlil aparılmış və qrafik, cədvəllər vasitəsilə göstərilmişdir. Tədqiqat nəticəsində haqqı ödənilməyən işlərin, əsasən, qadınlar tərəfindən icra edildiyi və qadınların ümumilikdə kişilərə nəzərən daha çox iş gördüyü müəyyən olmuşdur.

Яшар Паша, Наби Кулиев

Использование данных обследования использования времени при расчете неоплачиваемой работы Резюме

В статье рассматриваются итоги обследования бюджета времени и использование данных при оценке неоплачиваемой работы. Также была подчеркнута роль обследования использования времени в измерении условий жизни населения, оплачиваемой и неоплачиваемой работы и предоставлена информация о методах и методологиях обследований, различных подходах и трудностях проведения обследований в странах. Проанализированы данные обследования, проведенного в нашей стране, и представлены соответствующие графики и таблицы. Исследование показало, что неоплачиваемой работой, в

ОСНОВНОМ, ЗАНИМАЮТСЯ ЖЕНЩИНЫ И ОНИ ВЫПОЛНЯЮТ БОЛЬШЕ НЕОПЛАЧИВАЕМЫЕ РАБОТЫ, ЧЕМ МУЖЧИНЫ.

Yashar Pasha, Nabi Guliyev

Using of the time use survey data in the calculation of unpaid work

Summary

The article examines the time use survey and its importance in the calculation of unpaid work. The role of time use surveys in measuring the living conditions of the population, paid and unpaid work was also highlighted, and information was provided on survey methods and methodologies, different approaches and difficulties in conducting surveys in several countries. The study analyzed the data obtained as a result of the survey conducted in our country and showed it through graphs and tables. The study found that unpaid work was mostly done by women, and women generally did more work than men.

Ədəbiyyat

1. The Unpaid Care Work and the Labour Market. An analysis of time use data based on the latest World Compilation of Time-use Surveys, Jacques Charmes, International Labour Organization 2019
2. An observational method for time use research: Advantages, disadvantages and lessons learned from the Middletown Media Studies, Michael Holmes and Mike Bloxham, October 2007
3. Time Use Surveys: A review of their aims, methods, and results, Alain Chenu, Laurent Lesnard, March 2017
4. A Critical Review of Selected Time Use Surveys, United Nations Research Institute for Social Development, Debbie Budlender, June 2007
5. Time Use Across the World: Findings of a World Compilation of Time Use Surveys, UNDP Human Development Report Office, Jacques Charmes, 2015
6. Time-use surveys and statistics in Asia and the Pacific, International Labour Organization and United Nations Development Programme, 2018
7. Time Use Surveys and Gender Equality Jocelyn Gross and Barbara Swirski, October 2002
8. A methodology and policy review of how time use surveys measure unpaid work, Mayra Buvinic and Elizabeth M. King, March 2018
9. <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/?Text=&Goal=5>
10. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/555711565793045322/pdf/Gender-Differences-in-Time-Use-Allocating-Time-between-the-Market-and-the-Household.pdf>
11. <https://online.ucpress.edu/collabra/article/7/1/23473/117253/Leisure-Activities-as-a-Driver-of-Personality>
12. <https://genderdata.worldbank.org/indicators/sg-tim-uwrk/?view=correlation>
13. <https://hdr.undp.org/en/content/how-strengthen-usefulness-time-use-surveys-policymaking>
14. <https://blogs.worldbank.org/opendata/why-time-use-data-matters-gender-equality-and-why-it-s-hard-find>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 14.06.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 17.06.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: __.__.2022

ÖLKƏDƏ TAXIL MƏHSULLARINA TƏLƏBATIN TƏDQIQI

Şahin Mustafayev

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Elmi-Tədqiqat və Statistik İnnovasiyalar Mərkəzi
Elmi-araşdırmalar və statistik tədqiqatlar şöbəsinin rəis müavini
AZ1136.Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti, 81
e-poçt: shahin.mustafayev@stat.gov.az*

Saleh Mövlamov

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi
Elmi-Tədqiqat və Statistik İnnovasiyalar Mərkəzi
Elmi-araşdırmalar və statistik tədqiqatlar şöbəsinin baş iqtisadçısı, i.ü.f.d
AZ1136.Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti, 81
e-poçt: saleh.movlamov@stat.gov.az*

Açar sözlər: ərzaq təhlükəsizliyi, həyat səviyyəsi, istehlak səbəti, gündəlik enerji tələbatı, taxıl məhsullarına tələbat, əhalinin sağlamlıq səviyyəsi.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, уровень жизни, потребительская корзина, суточная потребность в энергии, потребность в зерновых продуктах, уровень здоровья населения.

Keywords: food security, standard of living, consumer basket, daily energy requirement, demand for grain products, population health level.

Şahin Mustafayev, Saleh Mövlamov **Ölkədə taxıl məhsullarına tələbatın tədqiqi** **Xülasə**

Məqalədə əhalinin gündəlik qida enerjisinə olan tələbatını müəyyən etmək üçün müxtəlif yaş qruplarında kişilər və qadınlar üzrə istehlak olunan ərzaq məhsullarının həcmi qiymətləndirilmişdir. Bu məqsədlə minimum istehlak səbətidən istifadə edilmişdir. Ərzaq və qida məhsullarının qidalılıq və enerji dəyərinin proqnozlaşdırılması üçün əhalinin cins və yaş qrupları üzrə enerji dəyərinin riyazi-statistik tədqiqi aparılmışdır. Orta kəmiyyətə görə verilən proqnozlar üçün bircinslilik prinsipinin gözlənilməsi araşdırılmışdır. Normalıq şərtinin ödənilməsi üçün variasiya əmsalı və dayanıqlılıq əmsalı yoxlanılmışdır. Statistik tədqiqatların müasir proqram paketləri, statistik metodlar vasitəsilə aparılmasının vacibliyi qeyd edilmişdir.

Шахин Мустафаев, Салех Мовламов **Исследование спроса на зерновые продукты в стране** **Резюме**

Для определения суточной потребности населения в пищевой энергии в статье проведена оценка количества потребляемой пищи мужчинами и женщинами в разных возрастных группах. Для этого использовалась минимальная потребительская корзина. Проведено математико-статистическое исследование энергетической ценности по половозрастным группам населения для прогнозирования пищевой и энергетической ценности пищевых продуктов и продуктов питания. Исследовано соблюдение принципа однородности для прогнозов среднего количества. Коэффициент вариации и коэффициент стабильности проверялись на соответствие условию нормальности. Отмечена важность

проведения статистических исследований с помощью современных программных пакетов и статистических методов.

Shahin Mustafayev, Saleh Movlamov
The research of demand for grain products in the country

Summary

The article assesses the amount of food consumed by men and women in different age groups to determine the daily need of the population for food energy. For this, the minimum consumer basket was used. Mathematical and statistical study of energy value by sex and age groups of the population was carried out to predict the nutritional and energy value of food products and foodstuffs. The expectation of the principle of homogeneity for forecasts of the average quantity is investigated. The coefficient of variation and the coefficient of stability were checked for compliance with the normality condition. The importance of conducting statistical research with the help of modern software packages and statistical methods was noted.

Ədəbiyyat

1. Nazirlər Kabinetinin 2014-cü il 6 iyun tarixli 182 nömrəli qərarı
2. <https://egoist24.ru/az/banki-rossii/chto-takoe-veshchestvo-v-ede-mineralnye-veshchestva-v-produktah-pitaniya-iz-chego.html>
3. Д.В.Балдов, С. А. Сулов. Методика расчета уровня продовольственной безопасности. 2016.
4. S.Ş.Mövlamov. Ərzaq təhlükəsizliyinin ekonometrik modellər əsasında proqnozlaşdırılması (Azərbaycan Respublikası təmsalında). Bakı – 2001.
5. <http://www.azstat.gov.az>
6. И.Я. Вогданов. Экономическая безопасность России: теория и практика. М.: ИСПИ РАН, 2001.
7. Н.Шагайда, В. Узун Продовольственная Безопасность: Проблемы Оценки. Вопросы экономики. № 5. С. 63—78. 2015.
8. https://ru.wikipedia.org/wiki/Продовольственная_безопасность
9. <https://www.litres.ru/v-ya-uzun/prodovolstvennaya-bezopasnost-v-rossii-monitoring-tendencii-i-ugrozy/chitat-onlayn/>
10. Food security indicators. URL:<http://www.fao.org/economic/ess/ess-fs/ess-fadata/en/#.VdbuRlXtlB>.
11. Food Markets & Prices. URL: <http://www.ers.usda.gov/topics/food-markets-prices>.
12. Information by country and programme. URL: www.unicef.org/infobycountry.
13. <http://www.fao.org/economic/ess/ess-fs/ess-fadata/en/#.WFfZYVV97IU>
14. В.Ф. Воронин. Ю.В. Жильцова. Статистика. Москва. 2012
15. A Dictionary of Food and Nutrition. Arnold E.Bender. Emeritus Professor of nutrition University of London. David A. Bender . Senior Lecturer in biochemistry Uninersity College Londron. Oxford University Press. Oxford, New York.1995

Мəqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 12.04.2022

Тəkrар işlənməyə göndərilmişdir: 18.04.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: __.__.202

MÜƏSSİSƏLƏRDƏ TƏDARÜKAT LOGİSTİKASININ İDARƏ EDİLMƏSİ MƏSƏLƏLƏRİ

Almas Həmidova

Sumqayıt Dövlət Universiteti

Dünya iqtisadiyyatı və marketing kafedrasının baş müəllimi

AZ 5008, Sumqayıt şəhəri, 43-cü məhəllə

e-mail: almashamidova@mail.ru

Açar sözlər: logistika, tədarükat (satınalma) logistikası, təchizat, müəssisə, istehsal, logistika siyasəti, təchizat və satış prosesi.

Ключевые слова: логистика, заготовительная (закупочная) логистика, снабжение, предприятие, производство, логистическая политика, процесс снабжения и сбыта.

Key words: logistics, procurement (purchase) logistics, supply, enterprise, production, logistics policy, supply and marketing process.

Almas Həmidova

Müəssisələrdə tədarükat logistikasının idarə edilməsi məsələləri

Xülasə

Məqalədə tədarükat, yəni satınalma logistikasının mahiyyəti, əhəmiyyəti və bəzi xarakterik cəhədləri işıqlandırılır. Ancaq bundan əvvəl, hər bir istehsal müəssisəsi və təşkilatının iqtisadiyyatında logistikanın yeri izah edilir. Sonra isə, maddi-texniki təchizat sistemində satınalma logistikasının əsas vəzifələri və funksiyaları işıqlandırılır. Tədarükat logistikası, məqalədə deyildiyi kimi, müəyyən bir müəssisənin maddi-texniki resurslara olan tələbatlarının hesablanmasında, potensial məhsulqöndərənlərin seçilməsində, satın alınan məhsulların gətirilməsində, bununla əlaqədar nəqliyyat növləri və vasitələrinin seçilməsində olan məsələlər üzə çıxarılır və həll edilməsi qarşıya qoyulur.

Təhlildə logistika ilə əlaqədar məsələlərin tədqiq edilməsi vasitələrinə, metodlarına və istiqamətlərinə də müəyyən yer verilir.

Алмас Гамидова

Вопросы управления заготовительной логистикой на предприятии

Резюме

В статье освещается сущность, значение и некоторые характерные черты заготовительной, т.е. закупочной логистики. Однако, до этого объясняется место логистики в экономике каждого производственного предприятия и организации. Далее раскрываются основные задачи и функции закупочной логистики в системе логистики материально – технического снабжения. Закупочная логистика, как отмечается в статье, ставит проблемы расчета потребности того или иного предприятия в материально-технических ресурсах, в выборе потенциальных поставщиков, каналов доставки закупленных товаров, видов транспорта и транспортных средств, в том числе.

Определенное место отведено анализу средств, методов и направлений исследования проблем, связанным с логистикой.

Almas Hamidova

Issues of management of procurement logistics at the enterprise

Summary

The article illuminates the essence, meaning and some characteristic pieces of procurement, i.e.

procurement logistics. However, before that the place of logistic in the economy of each manufacturing enterprise and organization is explained. Next, the main tasks and functions of procurement logistics illuminated in the material and technical supply system. The procurement logistics, as stated in the article, reveals and poses the problems of calculating the needs of a particular enterprise in material and technical resources, selecting of potential suppliers, delivering purchased goods, selecting modes of transport and vehicles.

A certain place is given to the means, methods and areas of research of problems associated with logistics.

Ədəbiyyat

1. «Dövlət satınalmaları haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanunu (Prezidentin 29 yanvar 2002-ci il tarixli, 668 sayılı Fərmanı ilə qüvvəyə minmişdir. (<https://oneclick.az/company/satinalmalar-uzre-dovlet-agentliyi>)
2. Dövlət Statistika Komitəsi. Azərbaycanın sənayesi. Statistik məcmuə. Rəsmi nəşr.- Bakı-2021 (https://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks/)
3. Аникин Б.А., Тяпухин А.П. Коммерческая логистика: учебник.-М.: ТК Велби, Изд-во «Проспект», 2005. 432 стр.
4. İmanov T.İ. Logistikanın əsasları, Bakı. “Tİ-Media”, 2005, s 473.
5. Kotler F. Marketing menecment. Ekspress - kurs, 2-ci nəşr Bakı. 2008.
6. Quliyev F.V. Marketing idarə edilməsi, Bakı: Kooperasiya, 2018, 279 s.
7. Логистика: Учебник / А. М. Гаджинский. — 20-е изд. — М.: Издательско - торговая корпорация «Дашков и К°», 2012. — 484 с.
8. Məmmədov A.T. Marketing. Dərslük. Bakı, İdeal Print, 2014 , 573 s.
9. Niftullayev V.M. Sahibkarlığın əsasları. Bakı: Zaman, 2002,620 s.
10. Тяпухин А.П. Предпринимательство и коммерческая логистика // Риск, 2011.- № 4.- С. 3-9.
11. https://www.studmed.ru/view/gadzinskiy-am-logistika_d4d7831.html?page=1
12. <https://e-qanun.az/framework/1029#:~:text=Bu%20Qanun%20Az%C9%99rbaycan,%C3%B6hd%C9%99lik%C9%99r%C9%99%20veril%C9%99n%20t%C9%99minat.>
13. <https://womanadvice.ru/logistika-cto-eto-takoe-vidy-i-zadachi-logis>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 07.05.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 11.05.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: __.__.2022

UOT: 331.

DOI:10.338.70/2413-6557-2022-8-3-41-46

AZƏRBAYCANDA İNSAN KAPİTALININ İNKİŞAF SƏVİYYƏSİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Famil Niftiyev

İqtisad Elmi Tədqiqat İnstitutu Publik hüquqi şəxs

Elmlər doktoru üzrə dissertant

AZ 1011, Bakı şəhəri, Həsən bəy Zərdabi prospekti, 88a

e-poçt: f.niftiyev@mail.ru

Açar sözlər: insan kapitalı, ümumi daxili məhsul, səhiyyə, təhsil.

Ключевые слова: человеческий капитал, валовой внутренний продукт (ВВП), здравоохранение, образование.

Keywords: human capital, gross domestic product (GDP), healthcare, education.

Famil Niftiyev

Azərbaycanda insan kapitalının inkişaf səviyyəsinin qiymətləndirilməsi

Xülasə

Məqalədə Azərbaycanın inkişafında insan kapitalının mahiyətindən söhbət açılır. İnsan kapitalının inkişafı və qiymətləndirilməsi nəzərdən keçirilir. İnsan kapitalına investisiya qoyuluşu və inkişafından danışılır. İnsan kapitalının inkişaf səviyyəsi müəyyən edilir. İnsan kapitalı indeksinin və insan inkişafı indeksinin göstəriciləri təhlil edilir. Əsasən, doğulanda gözlənilən orta ömür uzunluğu, təhsil səviyyəsi və adambaşına düşən ÜDM-nin mövcud vəziyyəti haqqında danışılır.

Araşdırmada Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramı və Dünya İqtisadi Forumuna görə ölkələrin vəziyyəti və Azərbaycanın tutduğu mövqeyinin qiymətləndirilməsi aparılır. Ölkədə insan kapitalının inkişaf səviyyəsinin artırılması və qiymətləndirilməsi üçün bir sıra tədbirlərin həyata keçirilməsi təklif olunur.

Фамиль Нифтиев

Оценка уровня развития человеческого капитала в Азербайджане

Резюме

В статье рассматривается сущность человеческого капитала в развитии Азербайджана. Рассмотрено развитие и оценка человеческого капитала. Говорят об инвестициях и развитии человеческого капитала. Определен уровень развития человеческого капитала. Анализируются показатели индекса человеческого капитала и индекса человеческого развития. В основном обсуждаются ожидаемая продолжительность жизни при рождении, уровень образования и текущий ВВП на душу населения.

В исследовании оценивается ситуация в странах и позиция Азербайджана по данным Программы развития ООН и Всемирного экономического форума. Предлагается план мероприятий по повышению и оценке уровня развития человеческого капитала в стране.

Famil Niftiyev

Assessment of the level of human capital development in Azerbaijan

Summary

The article discusses the essence of human capital in the development of Azerbaijan. The development and evaluation of human capital is reviewed. The investment and development in

human capital is mentioned. The level of development of human capital is determined. The indicators of human capital index and human development index are analyzed. It mainly discusses overage life expectancy at birth, education level and current GDP per capita.

The study assesses the situation in the countries and Azerbaijan's position according to the United Nations Development Program and the World Economic Forum. An action plan is proposed to increase and assess the level of human capital development in the country.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycanın demografik göstəriciləri, Bakı: 2021, 560 s
2. Azərbaycanın milli hesabatları, Bakı: 2021, 149 s
3. Azərbaycanda təhsil, elm, mədəniyyət, Bakı : 2021, 504 s.
4. Azərbaycanda səhiyyə, sosial müdafiə və mənzil şəraiti, Bakı : 2021, 268 s.
5. Ковальчук В.А. Инвестирование в человеческий капитал как фактор инновационного развития экономики Украины / В.А. Ковальчук, А.Ю. Шахно//Социально-экономические проблемы и государство: электронное науч. специальность. издание. - Тернополь: ТНТУ им. Ивана Пулюя, 2016. - Выпуск 2(15). - С. 33-40.
6. Гришнова Е.А. Человеческий капитал: формирование в системе образования и профессиональной подготовки: монография / О.А. Гришнова. - М.: Общество "Знания", КОО, 2001. - 254 с.
7. Human development report 2020/UNDP, 1 UN Plaza, New York, NY 10017 USA, 412 pp.
8. <https://www.worldbank.org/en/publication/human-capital/brief/human-capital-project-key-reports>
9. Azərbaycanın Statistik göstəriciləri, Bakı-2021

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 27.04.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 02.05.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: __.__.2022

NEFT-QAZ SƏNAYESİNDƏ BEYNƏLXALQ MALİYYƏLƏŞMƏNİN MAHIYYƏTİ VƏ ONUN İNKİŞAFININ ƏSAS İSTİQAMƏTLƏRİ

Ənvər Qasimov

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin (SOCAR-ın)
«Neftqazəlmitədqiqatlayihə» İnstitutunun dissertantı,
AZ 1029, Bakı şəhəri, Heydər Əliyev prospekti 12
e-poçt: Anver.Qasimov@socar.az*

Açar sözlər: neft-qaz sənayesi, beynəlxalq maliyyələşmə, saziş, layihə, investisiya, xərc.

Ключевые слова: нефтегазовая отрасль, международное финансирование, соглашение, проект, инвестиции, стоимость.

Keywords: oil and gas industry, international financing, agreement, project, investment, cost.

Ənvər Qasimov

Neft-qaz sənayesində beynəlxalq maliyyələşmənin mahiyyəti və onun inkişafının əsas istiqamətləri

Xülasə

Məqalədə müasir iqtisadi şəraitdə neft-qaz sənayesində beynəlxalq maliyyələşmənin mahiyyətindən bəhs olunmuş və onun inkişafının əsas istiqamətləri müəyyənləşdirilmişdir. Bu zaman tədqiqat işində məntiqi ümumiləşdirmə, sistemli yanaşma, analiz və sintez metodlarından istifadə edilib. Məqalədəki əsaslı araşdırmalara əsasən statistik məlumatlarından göründüyü kimi, «Əsrin kontraktı» adlandırılan bu layihə ilə ölkə iqtisadiyyatının inkişafının təməli qoyulmuşdur və investisiya məbləğlərində multiplikator səmərəsini nəzərə alsaq zəncirvari təsirlə iqtisadiyyatın digər sahələrinə də əhəmiyyətli dərəcədə təsir edəcəkdir.

Respublikanın neft-qaz sənayesində beynəlxalq maliyyələşmənin tətbiqi şərti olaraq bir neçə istiqamətlər üzrə təsnifləşdirilə biləcəyi məqalədə qeyd olunmuşdur və bu layihələrin icrasına başlanaraq onun beynəlxalq mənbələrdən maliyyələşdirilməsi respublika iqtisadiyyatını köklü şəkildə müsbət istiqamətlərə yönəlmişdir. Məqalədə neft-qaz sənayesində beynəlxalq maliyyələşmənin inkişafının əsas istiqamətləri müəyyənləşdirilərkən onun sayəsində layihəyə qoyulmuş investisiyanın dövlət büdcəsi xərclərindəki və ÜDM-dəki vəziyyəti qiymətləndirilmişdir.

Анвар Гасымов

Сущность международного финансирования в нефтегазовой отрасли и основные направления его развития

Резюме

В статье рассматривается сущность международного финансирования нефтегазовой отрасли в современных экономических условиях и определяются основные направления его развития. При этом в исследовании использовались методы логического обобщения, системного подхода, анализа и синтеза. Согласно приведенной в статье статистике, этот проект, получивший название «Контракт века», заложил основу для развития экономики страны и, учитывая мультипликативный эффект на инвестиции, окажет существенное влияние на другие отрасли экономики.

В статье отмечено, что применение международного финансирования в нефтегазовой отрасли страны можно условно разделить на несколько направлений, и реализация этих проектов и его финансирование из международных источников коренным образом ориентировало экономику страны в положительном направлении. В статье оценивается состояние инвестиций в расходах государственного бюджета и ВВП в контексте основных направлений развития международного финансирования в нефтегазовой отрасли.

Anvar Gasimov

The nature of international financing in the oil and gas industry and the main directions of its development

Summary

The article discusses the nature of international financing in the oil and gas industry in modern economic conditions and identifies the main directions of its development. In this case, the methods of logical generalization, systematic approach, analysis and synthesis were used in the research. According to the statistics in the article based on the substantive research, the project, called the "Contract of the Century", laid the foundation for the development of the country's economy and, given the multiplier effect on investment by enveloping effect, will have a significant impact on other sectors of the economy.

It was noted in the article that the application of international financing in the oil and gas industry of the republic can be conditionally classified into several areas, and the implementation of these projects and its financing from international sources has radically turned the economy of the republic in positive directions. The article assesses the state of investment in the state budget expenditures and GDP due to the main directions of the development of international financing in the oil and gas industry.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycanın statistik göstəriciləri / Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Bakı: 9 № - li kiçik müəssisə, 2021, 752 s.
2. «Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin strukturunun təkmilləşdirilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 24 yanvar tarixli 844 nömrəli Fərmanında dəyişikliklər edilməsi barədə» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 22 dekabr 2014-cü il tarixli, 430 nömrəli Fərmanı / Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2015-ci il, №1
3. Kərimov, N. «Əsrin müqaviləsi» çərçivəsində hasil olunan neftin Bakı-Novorossiysk kəməri ilə nəqli problemləri / N.Kərimov // İpək yolu, - Bakı: - 2019. №1, - s. 126-135.
4. Mehdiyev, Ə. Əsrin müqaviləsi: Azərbaycanın neft strategiyasının təməl daşı / Ə.Mehdiyev. - Bakı: - 2014. - 245 s.
5. Neft qaz sənayesinin iqtisadiyyatı və idarə edilməsi / M.Ə.Əliyev [və b.]. - Bakı: Litterpress, - 2016. - 553 s.
6. İllik hesabat / Azərbaycan Respublikası Hasilat Sənayesində Şəffaflıq Komissiyasının illik hesabatı. Bakı, 2019, 164 s.
7. Абдуллаев, Р. История трансформации SOCAR / Р.Абдуллаев, С.Гасымов. Б.: Недра, 2017, 232 с.
8. Алиев, А.А. Оценка финансового потенциала инновационного развития компаний (на примере нефтегазовой промышленности): монография / А.А.Алиев. - М.: Русайнс, - 2021. - 150 с.
9. Алиев, Н.А. Нефть и нефтяной фактор в экономике Азербайджана в XXI веке / Н.А.Алиев. - Баку: - 2010. - 244 с.
10. Гусейнов, Д.Р. Международное экономическое сотрудничество Азербайджанской Республики в топливноэнергетической сфере: / Дис. на соискание ученой степени кандидата экономических наук / - Москва, 2018. - 204 с.
11. Еремин, Н.А. Основные принципы методологии комплексной оценки запасов углеводородов в нефтегазовых инвестиционных проектах / Н.А.Еремин, Ю.Г.Богаткина, В.Н.Лындин // Нефтяная провинция, - Бугульма: - 2019. № 1 (17), - с. 31-50.
12. Зубарева, В.Д. Техничко-экономический анализ нефтегазовых проектов: эффективность и риски / В.Д.Зубарева, А.С.Саркисов, А.Ф.Андреев. - М.: ИЦ РГУ нефти и газа, - 2018.
13. Исаков, А. Управление эффективностью деятельности подрядчиков / А.Исаков, Э.Лиرون // Нефтяное хозяйство, - Москва: - 2019. №2, - с. 15-20.

14. Краюшкина, М.В. Методология проектирования в нефтегазовой отрасли и управление проектами / М.В.Краюшкина. - Ставрополь: Северо-Кавказский Федеральный университет (СКФУ), - 2014. - 125 с.

15. Fattouh, B. The rise of renewables and energy transition: what adaptation strategy exists for oil companies and oil-exporting countries? / Bassam Fattouh, Rahmatallah Poudineh, Rob West // Energy Transitions, - 2019. Vol. 3. № 1, - 1, p. 45-58.

16. Gasimov, A.A. On management evaluation of oil-gas industry enterprises in modern economic condition / A.A.Gasimov, G.B.Hajiyev // SOCAR Proceedings, №3, 2021, p. 100-105.

17. <https://e-qanun.az/framework/9098>

18. <https://socar.az/socar/az/info/printable/activities/production/azeri-chirag-deep-water-gunashli>

19. https://www.bp.com/en_az/azerbaijan/home/news/business-updates.html

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 11.03.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 15.03.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: __.__.2022

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ РАЗРАБОТКИ БИЗНЕС-ПЛАНА

Айбениз Губадова

Азербайджанский Государственный Экономический Университет (UNEC)

Доцент кафедры «Экономика», доктор философии по экономике

AZ 1072, г. Баку, ул. Гасана Алиева 135

e-пошт: a.gubadova@unec.edu.az

Эмилия Аббасова

Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Русская экономическая школа, Бакалавр 4 курса

AZ 1072, г. Баку, ул. Гасана Алиева 135

e-пошт: abbasovaemilia@mail.com

Açar sözlər: *business-plan, marketing, iqtisadiyyat, biznes strukturu, sahibkar, investor, risklər.*

Ключевые слова: *бизнес-план, маркетинг, экономика, бизнес-структура, предприниматель, инвестор, риски.*

Keywords: *business plan, marketing, economy, business structure, entrepreneur, investor, risks.*

Aybəniz Qubadova, Emiliya Abbasova

Biznes-planın tərtib edilməsinin bəzi məsələləri

Xülasə

Məqalədə bazar münasibətləri şəraitində cəmiyyət üzvlərinin qarşısında biznesin yaradılması üçün geniş imkanlar açılmasından və bununla əlaqədar onlar tərəfindən müvafiq biznes-planın tərtib edilməsindən danışılır. Faktiki olaraq biznes-plan yaradılan biznesdə işgüzar partnyorların tapılması, dövlət strukturlarında layihələrin tanınması, həmçinin investorların cəlb edilmələri və s. üçün lazımdır. Keyfiyyətli biznes-planın tərtib edilməsi keçmiş postsovet məkanında, o cümlədən Azərbaycan Respublikasında xüsusi aktualıq kəsb edir. Məqalədə tərtib olunan biznes-planlara müəyyən edilən əsas tələblər sadalanır, bu planların xüsusiyyətləri göstərilir, eləcə də tərtib edilən biznes-planların marketing-menecmenti, maliyyələşdirilməsi mənbələri və s. açıqlanır və müvafiq tövsiyələr irəli sürülür.

Айбениз Губадова, Эмилия Аббасова

Некоторые аспекты разработки бизнес-плана

Резюме

В статье говорится о том, что в условиях рыночных отношений раскрываются обширные возможности для создания собственного предпринимательского дела, что требует от предпринимателей разработки соответствующего бизнес-плана. Фактически бизнес-план необходим для нахождения деловых партнеров в создаваемом бизнесе, проталкивания бизнес-проектов в госструктурах, а также привлечения инвесторов и др. Разработка качественного бизнес-плана обретает особую актуальность в постсоветском пространстве, в том числе в Азербайджанской Республике. В статье приводятся основные требования, предъявляемые к разрабатываемым бизнес-планам, особенности бизнес-планов, маркетинг-менеджмент в практике разработки бизнес-плана, источники финансирования бизнес-проектов и даются соответствующие рекомендации.

Aybaniz Gubadova, Emiliy Abbasova

Some aspects of developing a business plan

Resume

The article indicates that in the condition of market relations, members of society have extensive opportunities to create their own business, which requires them to develop an appropriate business plan. In fact, a business plan is necessary for finding business partners promote business projects in government agencies, as well as attracting investors, etc. The development of a high-quality business plan in the former post-Soviet space, including in the Republic of Azerbaijan is of particular relevance. The article states the main requirements for the developed business plans, features of business plans, including marketing-management of developed business plans stages of compilation, sources of funding, etc. And presents recommendations.

Литература

1. Выступление Президента Азербайджана Ильхама Алиева на 76 сессии Генеральной Ассамблеи ООН 14 сентября 2021 г.
https://azertag.az/ru/xeber/Prezident_Ilham_Aliev_vystupit_na_76_i_sessii_Generalnoi_Assamblei_OON_v_formate_videoobrashcheniya-1882775
2. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi, Sosial iqtisadi inkişaf. Məruzə № 12. 17 yanvar 2022 , c.5.
3. Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi. Azərbaycanın sənayesi. Statistik məcmuə. Rəsmi nəşr.- Bakı-2021 (https://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks//)
4. Абрамс Р. Бизнес-план на 100%. Стратегия и тактика эффективного бизнеса / Р. Абрамс. — М.: Альпина Паблишер, 2019. — 486 с.
5. Горбунов, В.Л. Бизнес-планирование с оценкой рисков и эффективности проектов: Научно-практическое пособие / В.Л. Горбунов. – Москва: ИНФРА-М, 2014. – 248 с.
6. Кревенс, Дэвид, В. Стратегический маркетинг, 6-е издание.: Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2008. – 512 с.
7. Новиков Д.А. Управление проектами: организационные механизмы. М.: ПМСОФТ, 2007. – 140 с.
8. Петров К.Н. Бизнес-план на одной странице / К.Н. Петров. — М.: Диалектика, 2019. — 144 с.
9. <https://azertag.az/ru/xeber/1016982>
10. <https://blog.ringostat.com/ru/swot-analiz-cto-eto-takoe-gde-ego-ispolzuyut-primery/>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 15.07.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 19.07.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: __.__.2022

UOT:338.42

DOI:10.338.70/2413-6557-2022-8-3-63-71

**DƏYƏR ZƏNCİRİNİN QLOBALLAŞMASINA BEYNƏLXALQ NƏQLİYYAT
DƏHLİZLƏRİNİN TƏSİRİNİN ARTMASI**

Anar Rzayev

*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
Beynəlxalq İqtisadiyyat məktəbinin müəllimi, i.f.d. dosent
AZ1001, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi 6
e-poçt: a.rzayev@list.ru*

Açar sözlər: qloballaşma, logistik hərəkət, xarici əlavə dəyər, beynəlxalq nəqliyyat dəhlizləri, qlobal dəyər zənciri, ticarət limanı, logistika mərkəzi.

Ключевые слова: глобализация, логистическое движение, внешнее добавленная стоимость, международный транспортный коридор, глобальная стоимостная цепочка, торговый порт, логистический центр.

Keywords: globalization, logistical action, external added value, international transport corridors, global value chain, trading port, logistics center.

Anar Rzayev

**Dəyər zəncirinin genişlənməsinə beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin təsirinin artması
Xülasə**

Məqalədə dəyər zəncirinin dünyanın nəinki ayrı-ayrı ölkələri və regionları və hətta bütünlükdə beynəlxalq miqyasda da ümumi prinsiplərlə formalaşması irəli sürülmüşdür. Qeyd edilən zəncirin hər bir halqasında yerinə yetirilən iqtisadi fəaliyyət növü müəyyən xərclərlə: xammal-material, əməkhaqqı, avadanlıq, bina, torpaq, idarəetmə xərclərilə qarşılaşır, xərclərin çevrilməsi prosesi baş verir, zəncirin hər bir halqasının fəaliyyəti nəticəsində məhsul dəyər qazanır.

Beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərilə məhsulların yer dəyişməsinin belə logistik hərəkətinin bir tərəfdən dəyərin yaranması və digər tərəfdən isə dəyərin artması prosesinin necə baş verməsi bütün reallığı ilə aydınlaşdırılmış və elmi nəticə çıxarılmışdır.

Анар Рзаев

**Увеличение влияния международных транспортных коридоров на расширение цепочки
создания стоимости**

Резюме

В статье делается вывод о том, что цепочка создания стоимости формируется на общих принципах не только в отдельных странах и регионах мира, но и в мировом сообществе в целом. Вид экономической деятельности, осуществляемый в каждом звене цепи, сталкивается с определенными затратами: сырье, заработная плата, оборудование, здания, земля, управленческие расходы, происходит процесс преобразования затрат, продукт приобретает ценность в результате эксплуатации каждого звена в цепи.

Показана вся реальность такого логистического движения продукции по международным транспортным коридорам, как с точки зрения, создания стоимости, так и ее увеличения, и сделан научный вывод.

Anar Rzayev

**Increase of the impact of international transport corridors on the expansion of the value chain
Summary**

The article indicates that the value chain is formed on general principles not only in individual countries and regions of the world, but also in the international community as a whole. The type of economic activity carried out in each link of the chain is faced with certain costs: raw materials, wages, equipment, buildings, land, management costs, the process of cost conversion occurs, the product gains value as a result of the operation of each link in the chain.

The whole reality of the creation of value such a logistical movement of products through inter-national transport corridors, on the one hand, and on the other hand, the process of increasing value, has been clarified and a scientific conclusion has been drawn.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər. AR Prezidentinin 2021-ci il 2 fevral tarixli sərəncamı
2. Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı Kompleksinin açılışı (<http://www.prezident.az/articles> 28.09.2014)
3. Azərbaycanın statistik göstəriciləri 2020. Stat.məcmuə Bakı 2020
4. Kərimli İ.A. İqtisad elmi: aktual problemlər və real yanaşmalar. Bakı: - 2013, 505 səh.
5. Сергеева З.Х. Роль химических парков в развитии инновационных технологии в сфере переработки углеводного сырья. Вестник Казан. Технол. Ун-та- 2012 № 15
6. Овчинников Г.П. Международная экономика учебное пособие. -изд-во Михайлова В.А., 1999
7. Koopman R/ Give Credit where Credit isDue. Tracing Value Added in Global Production Chains (Elektron resurs) 2010, 58 p. URU: <http://www.nber.org/papers/w16426/pdf/>
8. https://az.wikipedia.org/wiki/Bakı_Beynəlxalq_Dəniz_Ticarət_Limanı

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 31.03.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 04.04.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: __.__.2022

AZƏRBAYCANIN MÜASİR SƏNAYE SİYASƏTİ İQTİSADI DİVERSİFİKASIYA KONTEKSTİNDƏ

Aqşin Əliyev

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin
Keyfiyyətin idarə edilməsi və metaməlumatlar şöbəsinin aparıcı məsləhətçisi
AZ 1001, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81
e-poçt: aakshinaliyev@gmail.com*

Açar sözlər: sənaye siyasəti, müqayisəli üstünlük, iqtisadiyyatın diversifikasiyası, innovasiya, qeyri-neft sektoru.

Ключевые слова: промышленная политика, сравнительное преимущество, диверсификация экономики, инновации, нефтегазовый сектор

Key words: industrial policy, comparative advantage, economic diversification, innovation, non-oil sector.

Aqşin Əliyev

Azərbaycanın müasir sənaye siyasəti iqtisadi diversifikasiya kontekstində Xülasə

Məqalədə Azərbaycanın müasir sənaye siyasətinin iqtisadi diversifikasiya şəraitində öyrənilməsinə çalışılır. Müasir dövrdə ölkəmizdə qeyri-neft sektorunun inkişafı sosial və iqtisadi sahədə əldə olunacaq uğurların əsasını təşkil edir. Burada sənaye siyasətinin mövcud şərtlər daxilində əsaslandırılmasının əsas nəzəri və praktik sahələrinin nəzərdən keçirilməsinə cəhd göstərilmiş və bu məsələlər təhlil edilmişdir. Burada həm də iqtisadi inkişaf, innovasiya və sənaye siyasəti sahəsində xarici və yerli iqtisadçıların mühüm, müasir nailiyyətləri öz əksini tapıb. Ölkə iqtisadiyyatının şaxələndirilməsi, rəqabətqabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi, onun neftdən asılılığının aradan qaldırılması yolları göstərilmişdir. Bu məqalə iqtisadi inkişaf və onun diversifikasiya konteksti, eləcə də dövlət siyasəti sahəsində çalışan mütəxəssislər və tədqiqatçılar üçün faydalı ola bilər.

Агшин Алиев

Современная промышленная политика Азербайджана в контексте экономической диверсификации Резюме

В статье ставится задача изучить современную промышленную политику Азербайджана в контексте диверсификации экономики. Основу успехов социальной и экономической сферы в нашей стране в современный период составляет развитие нефтегазового сектора. В статье предпринята попытка рассмотреть основные теоретические и практические направления обоснования промышленной политики в существующих условиях, а также проанализированы эти вопросы. Отмечены важные современные достижения зарубежных и отечественных экономистов в области экономического развития, инноваций и промышленной политики. Показаны пути диверсификации экономики страны, повышения конкурентоспособности, устранения зависимости от фактора нефти. Данная статья может быть полезна специалистам и исследователям, работающим в области экономического развития и диверсификации, а также государственной политики.

Agshin Aliyev

Modern industrial policy of Azerbaijan in conditions of economic diversification Summary

The article aims to study the modern industrial policy of Azerbaijan in the context of economic diversification. Development of non-oil sector is a basis of success to be achieved in the social and economic sphere in our country in the modern period. Here an attempt is made to consider the main theoretical and practical directions of justification of industrial policy in the existing conditions, and these issues are also analyzed. It also reflects important modern achievements of foreign and local economists in the field of economic development, innovation and industrial policy. Ways to diversify the country's economy, increase competitiveness, and eliminate dependence on oil have been shown. This article may be useful to specialists and researchers working in the field of economic development and its diversification, as well as public policy.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasının Milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji Yol Xəritəsi. 6 dekabr, 2016.
2. Самедзаде З. Этапы большого пути - экономика Азербайджана за полвека, новые реальности и перспективы. Баку, Нурлар, 2004.
3. Кондратьев В.Б. Зарубежный опыт модернизации: уроки для России // Мировая экономика и международные отношения. – 2013. – № 10. – С. 33-44.
4. Lin J. Y. New Structural Economics: A Framework for Rethinking Development and Policy [Electronic resource] // World Bank. – 2012. – Mode of access: <http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/84797-1104785060319/598886-1104951889260/NSE-Book.pdf>
5. Mehtiyev A. (2017). Investment Promotion Policy: How To Improve It? Entrepreneurship Development Foundation, Center for International Private Enterprise (CIPE), Baku, http://edf.az/ts_general/eng/layihe/IIED/policy-papers/azermehtiyev_investment-promotion-policy.pdf
6. Manufacturing the future: The next era of global growth and innovation – 2012 [Electronic resource] // McKinsey&Company. – 2012. – Mode of access: <http://www.mckinsey.com/business-functions/operations/our-insights/the-future-of-manufacturing>
7. Pack H., Saggi K. The case for industrial policy: a critical survey: World Bank Policy Research Working Paper № 3839 *Electronic resource+ // SSRN. – 2006. – Mode of access: <http://ssrn.com/abstract=922965>
8. <https://azerbaijan.az/related-information/267>
9. <https://unec.edu.az/application/uploads/2015/05/AgamaliZerife234az.pdf>
10. <https://azertag.az/xeber/2030036>
11. <https://www.azerbaijan-news.az/index.php/az/posts/detail/esas-meqsed-qeyri-neft-qaz-senayesinin-inkisafini-suretlendirmekdir-1640466323>
12. <https://president.az/az/articles/view/35705>
13. <https://www.azerbaijan-news.az/posts/detail/azerbaycan-neft-senayesinin-kecmisi-ve-bugunu-1631998455>
14. <https://az.nsp-ie.org/ventaja-comparativa-3720#menu-2>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 29.04.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 04.05.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: __.__.2022

AQRO-BİZNESDƏ İNNOVASIYA FƏALİYYƏTİNİN SÜRƏTLƏNDİRİLMƏSİ ÜÇÜN İQTİSADI MEXANİZMİN FORMALAŞDIRILMASI PRIORITYETLƏRİ

Gülsabah Rəhimova

*Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin
Aqrobiznes və menecment kafedrasının dissertantı
AZ 2000, Gəncə şəhəri, Atatürk prospekti 450
e-poçt: rgulsabah@mail.ru*

Açar sözlər: innovasiya fəaliyyəti, sürət, inkişafın tempi və proporsiyaları, iqtisadi mexanizm, aqrar sahə, stimullaşdırma.

Ключевые слова: инновационная деятельность, скорость, темпы и пропорции развития, экономический механизм, аграрный сектор, стимулирование.

Keywords: innovation activity, speed, rates and proportions of development, economic mechanism, agricultural sector, stimulation.

Gülsabah Rəhimova

Aqro-biznesdə innovasiya fəaliyyətinin sürətləndirilməsi üçün iqtisadi mexanizmin formalaşdırılması priorityetləri

Xülasə

İnnovasiya fəaliyyətinin sürətləndirilməsi üçün iqtisadi mexanizmin formalaşması priorityetlərinin əsaslandırılması aqrar istehsalın innovasiyalı inkişafının optimal temp və proporsiyalarının əldə edilməsi və istehsal edilən məhsulun rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsi baxımından aktual məsələlərdəndir. Təqdim olunan məqalədə aqrar sahədə innovasiya fəaliyyətinin sürətləndirilməsi üçün adekvat iqtisadi mexanizmin təşəkkülü prosesində, o cümlədən maliyyə və vergi sistemində, amortizasiya siyasətində, rəqabət və elmi ideyaların kommersiyalaşdırılması sistemində tələb olunan zəruri dəyişikliklər müəyyən edilmişdir. Sahədə innovasiya fəaliyyətinin sürətini şərtləndirən amillər xarakterizə edilmiş, onların təsir dairəsinə münasibət bildirilmişdir. Daha sonra aqrar sahədə innovasiya fəaliyyətinin sürətləndirilməsi üçün iqtisadi mexanizmin formalaşması imkanları qiymətləndirilmiş, priorityetləri müəyyən olunmuşdur.

Гулсабах Рахимова

Приоритеты формирования экономических механизмов активизации инновационной деятельности в агробизнесе

Резюме

Обоснование приоритетов формирования экономических механизмов ускорения инновационной деятельности является одним из актуальных вопросов с точки зрения достижения оптимальных темпов и пропорций инновационного развития сельскохозяйственного производства и повышения конкурентоспособности производимой продукции. В статье определены необходимые изменения в процессе формирования адекватного экономического механизма для ускорения инновационной деятельности в аграрном секторе, включая финансовую и налоговую систему, амортизационную политику, конкуренцию и систему коммерциализации научных идей. Охарактеризованы факторы, определяющие скорость инновационной деятельности в данной сфере, выражено отношение к сфере их влияния. Затем были оценены возможности формирования экономического механизма для ускорения инновационной деятельности в аграрном секторе и определены приоритеты.

Gulsabah Rahimova
Priorities for forming economic mechanisms to activate innovative activities in agribusiness
Summary

Justification of the priorities for the formation of an economic mechanism for accelerating innovation is one of the main issues in terms of achieving optimal rates and proportions of innovative development of agricultural production and increasing the competitiveness of manufactured products. The article identifies the necessary changes in the process of forming an adequate economic mechanism to accelerate innovation in the agricultural sector, including the financial and tax system, depreciation policy, competition and the system of commercialization of scientific ideas. The factors that determine the speed of innovation in this area are characterized, and the attitude to the sphere of their influence is expressed. Later, the possibilities of forming an economic mechanism to accelerate innovation in the agricultural sector were assessed and priorities were identified.

Ədəbiyyat

1. Владыкин А.А. Коммерциализация научных разработок как результат инновационной деятельности и способ дополнительного финансирования высшего учебного заведения// Теория и практика общественного развития, 2013, №4, с.219-223
2. Seyfullayev İ.Z. İnnovasiya yönümlü amortizasiya siyasətinin vergitutma cəhətləri// Azərbaycanın Vergi Xəbərləri. 12/2011. səh.49-68
3. Nichols N., Street D. The relationship between competition and business segment reporting decisions under the management approach of IAS 14 Revised // Journal of International Accounting, Auditing and Taxation. 2007. Vol. 16. Iss. 1. P. 51-68
4. Musayev A.F. İnnovasiya iqtisadiyyatı və vergi stimullaşdırması. Bakı. “Azərbaycan Universiteti” nəşriyyatı, 2014. 184 s.
5. Ağayev A. Maliyyə terminləri lüğəti. Bakı, 2005, 421s.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 14.03.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 17.03.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: __.__.2022

İNFORMASIYA TEXNOLOGİYALARININ SOSIAL TƏSİRLƏRİ

Alvina Babayeva

Gəncə Dövlət Universitetinin baş müəllimi

AZ 2000, Gəncə şəhəri, Heydər Əliyev 187

e-poçt: Babayeva,1955@inbox.ru

Açar sözlər: informasiya tələbatı, texnoloji yenilik, elektron öyrənmə, onlayn təhsil, informasiya məkanı, informasiya texnologiyaları

Ключевые слова: потребность в информации, новшество в технологии, электронное обучение, дистанционное образование, область информации, информационные технологии.

Key words: need in information, technological innovation, electronic learning, online education, information space, information technologies.

Alvina Babayeva

İnformasiya texnologiyalarının sosial təsirləri**Xülasə**

Məqalədə göstərilir ki, XX əsrin son dövrlərində informasiya texnologiyaları cəmiyyətin və iqtisadiyyatın inkişafına təsir göstərən əsas amillərdən biri olmuşdur. Onun sferasına dövlət orqanlarının sosial-iqtisadi birliyi institutları, elm və təhsil, mədəniyyət və ümumilikdə insanların həyat tərzini daxildir. İnformasiyanın bir elm kimi müasir inkişafı onun ünsiyyət və əlaqələr sahəsində rolunu genişləndirir. Qeyd edilmişdir ki, bu gün ölkəmizdə informasiya texnologiyaları sahəsi prioritet elan edilib. Bu informasiya sisteminə qoşulmaqla insan özünü daha əhəmiyyətli, daha mənalı, faydalı və lazımlı hiss edir. Buna səbəb isə insanın özünün informasiya şəbəkəsindən asılı olmasıdır. Psixi reallıqlar haqqında məlumatlar bizə İKT vasitəsilə ötürülür. İnformasiya elmi və müasir informasiya texnologiyaları iqtisadiyyata o dərəcədə nüfuz edib ki, iqtisadiyyat öz-özlüyündə bir elmə çevrilib, yeni anlayışlar formalaşdırıb. Texnoloji inqilab nəticəsində rəqəmsal robotların layihələndirilməsi, dizayn məqsədləri üçün virtual mühitin təsvirlərinin prototiplərinin yaradılması üçün virtual alətlər sisteminə keçid baş verdi. Gənclərin İKT-yə marağı, eləcə də KİV-dən müxtəlif növ yeni informasiyalar almaq istəyi əsasən onların hər yenilikdən xəbərdar olmaq istəyindən irəli gəlir.

Альвина Бабаева

Социально эфффекты информационных технологий**Резюме**

В последние периоды XX века информационные технологии были одним из основных факторов, влияющих на развитие общества и экономики. В эту сферу входят институты социально-экономического сообщества государственных органов, науки и образования, культуры и образа жизни людей в целом. Современное развитие информации как науки расширяет ее роль в области коммуникаций и взаимоотношений. Сегодня сфера информационных технологий объявлена приоритетным направлением в нашей стране. Подключившись к этой информационной системе, человек чувствует себя более значимым, более содержательным, полезным и нужным. Причина этого заключается в том, что сам человек является зависимым от информационной сети. Информация о психических реальностях передается нам посредством ИКТ. Информационная наука и современные информационные технологии проникли в экономику до такой степени, что экономика стала наукой сама по себе и сформировала новые концепции. В результате технологической революции произошел переход в систему виртуальных средств для проектирования

цифровых роботов, создания прототипов изображений виртуальной среды, для целей проектирования. Интерес молодежи к ИКТ, а также стремление получить различного рода новую информацию из СМИ, на наш взгляд, исходит, в основном, из их желания быть в курсе всего нового.

Alvina Babayeva
Socio effects of information technology
Resume

In the last periods of the twentieth century, information technology was one of the main factors influencing the development of society and the economy. Generally its scope includes the institutions of the socio-economic community of state bodies, science and education, culture and lifestyle of people. The modern development of information as a science expands its role in the field of communication and relationships. Today the field of information technology has been declared a priority area in our country. Having connected to this information system, one feels more significant, more meaningful, useful and necessary. The reason is that the person himself is dependent on the information network. Information about psychological realities is transmitted to us through ICT. Information science and modern information technology have penetrated the economy to such an extent that economics has become a science in itself and has shaped new concepts. As a result of the technological revolution, there has been a transition to a system of virtual tools for designing digital robots, creating prototypes of images of a virtual environment for design purposes. The interest of young people in ICT, as well as the desire to receive various kinds of new information from the media, in our opinion, comes mainly from their desire to be aware of everything new.

Ədəbiyyat

1. [http:// ict. az/az/content/ 203](http://ict.az/az/content/203)
2. Колесов В, Соколов Н. О развитии творчества//Психологический журнал, 1992. Том 13 № 6 стр. 43-54
3. Ибадов Я.С. Психография как метод всестороннего развития новой личности. Симферополь. 2003. Стр.188
4. Əmrahlı L.Ş. Şəxsiyyət və cəmiyyət. Bakı. 2007. Səh. 200
5. Christopher Jones and Binhui Shao The Generation and Digital Natives: Implications for Higher Education (Vork UK : Higher Education Academy, 2011)
6. Abbasov Ə.M., Əlizadə M.N. İnformatika və kompüterləşmənin əsasları. Bakı. 2006.
7. D,Tanskot : “Elektron-rəqəmsal cəmiyyət: şəbəkə intellektinin müsbət və mənfi cəhətləri.
8. Суханов А.П. Информация в жизни человека. М.: Политиздат. 1983, стр. 112
9. [http://www.edu.gov.az/view.php? lang=az&menu=318&id=486](http://www.edu.gov.az/view.php?lang=az&menu=318&id=486)

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 17.01.2022

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 20.01.2022

Çap üçün qəbul olunmuşdur: __.__.2022